Bornemisza Péter

Tragoedia magyar nyelven, az Sophocles Electrájából

Nagyobb részre fordíttatott, és az keresztényeknek erkölcsöknek jobbításokra például szépen játéknak módja szerint rendeltetett

(1558)

AZ JÁTÉKBA ELÖLJÁRÓ BESZÉD

Nem ok nélkül, tisztelendő uraim, az ily mulatságot a régi bölcs jámborok gondolták, kit a pogányok is igen gyakoroltak. Mert ők is esmérték Istennek bűn ellen való haragját és az gonoszokon való átkát. Mikor azért az pogány bölcsek látnák embereknek jóra való tunya voltukat és szófogadatlanságukat, ez játékszín alatt őket oktaták, és Istennek haragjából kivonták. Azért most is az keresztények is jó okkal megtartják, mert az mostani keresztények, nemkülönben mint az pogányok, minden gonoszságban telhetetlenek. Senkivel semmit nem gondolnak, prédikáción szunnyadnak, az olvasáson eltunyulnak. Hogy azért jóra gerjesszék, és Istennek rettenetes ostorát a bűn ellen megesmerjék, nemcsak szóval, de ugyan szemlátással vonsszák. Mert mikor az ember az ily játékot nézi, szívében felbuzdul és Isten haragjátul megrötten. Azért ez játékot kigyelmetek oly mulatságnak vélje, kibe emberi életnek módja jó erkölcsre igazittatik. Kiben meglátjátok az Görögországnak hatalmas királya és királyné asszonya mely röttenetesen undokságukért fizetnek. Kiből mind királyok, urak, mind nagyok, kicsinyek tanúságot és nagy példát vehetnek, hogy az Istennek hatalmassága vagyon az bosszúállásra, és végezett napja, mely napnál tovább az gonoszságba förtőzőt nem akarja bocsátani. Noha azért ez pogány írásból magyar nyelvre fordíttatott, de Szent Pál mondásaként, minden írások az mi hasznunkra írattak, ezért ennek is rövideden idvösséges summáját vegye kigyelmetek eszébe, hogy mennél inkább késik az Úristen az büntetéssel, annál inkább nehezebben és keservesebben ostoroz. Kiről ez játékbeli király és királyné asszony példa leszen.

EGÉSZ JÁTÉKNAK DERÉK SUMMÁJA:

Mikoron Clitemnestra az ő jámbor férjét, Agamemnon királyt, ketten Aegistusszal álnoksággal megölték volna, nagy sok ideig vígan laktak az királyságban, de az király fia, Orestes, kit az nénje, Electra, jámbor oktató Mestertűl bölcsőbeli korában más országba küldött volt, emberkort érvén titkon hazajőve, és atyja halálát mind az kettőn megtorolja.

AZ JÁTÉKBA SZÓLÓ SZEMÉLYEK

AEGISTUS, király
PARASITUS, a király szolgája
CLITEMNESTRA, királyné asszony
ELECTRA, Agamemnon király leánya
CHRISOTHEMIS, Electrának öccse
CHORUS, vénasszony
ORESTES, királyfi, Electrának ara
MESTER, Orestes oktatója

ACTUS PRIMI

SCENA PRIMA

Aegistus, Parasitus.

AEGISTUS. Kicsoda hitte volna, hogy Agamemnonnak gazdag királysága ily hirtelen reám maradna! Ó, boldog szerencse, mely áldott vagy te, hogy ez mai nap ily nagy gyönyörűséget és örömet énnekem hoztál, mert ím, egész Görögországot Agamemnonnak mind feleségével egyetemben bírom, gazdag urak, nagy fejedelmek, hatalmas királyok hozzám hallgatnak, erős várakkal, kincses várasokkal nagy bőséges vagyok. Rövideden: valami testemnek kell, minden elég vagyon. Jeles vadászóhelyeim vannak, kincsem torkig vagyon, kiket sem fegyverrel, sem véremmel, sem verítékemmel, sem nagy fáradsággal nem kerestem, de csak könnyen találtam, könnyen ismég elköltöm.

PARASITUS. Úgy, felséges uram, úgy, lakjunk, meddig lakhatunk.

AEGISTUS. Ezentúl újudvart tétetek, mindeneket behirdettetek. Első gondom is az, hogy lantos, hegedűs, sípos, dobos, trombitás számtalan legyen, mindenek vigadjanak, ifjak örvendjenek, úgy szép személyek előttem táncoljanak. Mindeneket megvítatok, királyságom ezzel megmutatom, urakat ajándékozok, frissen mindent szereztetek. A palotákat vont arannyal, drága kárpitokkal, aranyos bársonyokkal mind bevonatom. Ezt akarom: minden úgy féljen, úgy tiszteljen mint királyt. Ha Agamemnon nem tudott belőle élni: tudok én!

PARASITUS. Az nagy Istenre mondom, felséges uram, eszes ember vagy, egész tanács sem tudta volna ezt meggondolni. Azmint látom, nem Agamemnon ez, fel tudja süvölteni az másét.

SCENA SECUNDA

Clitemnestra.

CLITEMNESTRA. Legyen Istennek hála penig, megmenekedhettem az Agamemnontúl, az én aggeb férjemtűl, ki zabolán akar vala tartani. Annyira regnált vala rajtam, ingyen embernek sem tudom vala magam, egy pohár bort kedvemre meg nem ihattam, híre nélkül csak ki sem léphettem házamból. Maga engem az én anyám gyermekségemtűl fogva nagy kedvemre tartott, ő penig mind természetemből, mind erkölcsömből teljességgel ki akar vala venni, kiért, ha száz lelke volt volna is, meg kellett volna halni. Nem tudta ő, hogy régtűl fogva másba volt az én gyönyörűségem, sem testemnek sem lelkemnek mint olyan dög nem kellett. Ha lefeküdt, dörgölődött ágyába, ha felkölt, csak morgolódott, sem ölelésem, sem csókolgatásom nem vala kedves, de én hiszem,

ugyan érzette, hogy kedvetlen mívelem. Vagyon immár kibe vigadjak, ha megölelem Aegistust, ő is megölel, ha megcsókolom, ő is megcsókol. Nincs ennek szívébe bánat, nincs az országra nagy gondja, mint annak, ki az nagy pénztakarásba megagga. Sok kincs miatt engem is megútála, egy napon nem tuda belőle élni. De ha Isten segít, az én szeretőmmel, Aegistusszal vígan elköltöm lelkiért. Nem félek immár senkitűl, parancsoljon immár, zabolázzon bátor - csak ez orvossága az gonosz férjeknek: öld meg, fojtsd meg, veszejtsd el, mindjárt megmenekedsz tűle! Élj úgy osztán, mint szinte neked tetszik, jobb te parancsolj másnak, hogynem mint neked parancsoljanak. Ne gondolj vele, bár Simon bírónak mondjanak, csak legyen neked kedvedre. De ahon látom Aegistust, hozzá megyek.

SCENA TERTIA

Clitemnestra, Aegistus.

CLITEMNESTRA. Kévánom felségednek jó szerencséjét és egészségét látnom.

AEGISTUS. Isten fogadja, jó Clitemnestra.

CLITEMNESTRA. Éltesse az Úristen felségedet nagyon sok esztendeig békességbe.

AEGISTUS. Mind veled egyetemben.

CLITEMNESTRA. Én eltétetém Agamemnonnak testét az koporsóba, kitűl Istennek hála mindketten megmenekedtünk, immár tefelségednél több gyönyörűségem énnekem nincsen, én mindent tefelségednek kezébe ajánlok, úgy bír mindent, mint tulajdonát, úgy él mint király, én csak felségedet szeretem, tudom, felséged is semmiben kedvem nem szegi.

AEGISTUS. Köszönöm, jó Clitemnestra, ily nagy hozzám való szerelmed, kiért viszontag szeretettel leszek hozzád. Te is úgy lakjál, mint királyné asszony, bírjad országodat, mint szereted, parancsolj mindennek szabad akaratod szerint, ott járj, ahol tetszik, azt míveld, azmi kedves. Senki semmitűl meg nem tilt, én tied vagyok, te enyim vagy, minden, ami enyim, az tied, örülj, vígadj, asszonykodjál!

CLITEMNESTRA. Felségedbe nincs semmi kétségem, régen megesmértem felségednek hozzám való szerelmét. De ha felségednek tetszenék, fogatnánk étket, mert az urak mind fejenként begyűltek felséged parancsolatjára, ott benn várják felségedet.

AEGISTUS. Valamint neked tetszik, jó Clitemnestra. Menj elöl.

CLITEMNESTRA. Ó, áldott nap!

SCENA QUARTA

Parasitus.

PARASITUS. Haja, haja, jóllakom ma, víg uram, víg az szolgája is! Most tizenkét király, hatvan zászlós úr udvarol előtte, pohárszéket gazdagon megrakatta, kincsét hordatja erősen, ajándékoz urakat. Nagy örömébe, vigasságába nincs kit el nem kérhetnének tűle, de addig sürgölődöm még ma mellette, én is elcsalok valamit tűle. Bárcsak amaz négy sing színarany láncot adná; mely frissen hágnék benne. De elfutok, elhívom az lantosokat, trombitásokat, dobosokat, mindent, valakit találok.

SCENA QUINTA

Chorus, Electra.

CHORUS. Ím, hatalmas Isten, az királyné asszony, Clitemnestra, mint dőzsől ott benn, latrával, Aegistusszal, tombol, vígad, örül erősen. Az ő szülötte penig, szegény Electra, csak meg nem hal mérgébe és nagy keserűségébe. De ihon jő, nagy könnyes szemmel.

ELECTRA. Ó, nagy Isten, Úristen ne hagyj, tekints reám, mennyország, hogy hagysz ily méltatlanságot, Úristen. Az én anyám elveszte engemet, elveszté nemzetségemet, ó, veszett asszonyállat, megölé atyámat, ó, gonosz nemzet, megszeplősíté az én édesatyámnak tiszta ágyát, jaj mint veszek, minden hírünket, nevünket elveszté. Ó, szívem atyám. Ó, Atyám, Agamemnon király, mely híres, neves, mely gazdag, mely hatalmas király valál te! Ó, atyám, atyám, én édesatyám, mint veszel te két förtelmes hitvány lator miatt, jaj, jaj, én is mint veszek!

CHORUS. Elkeseríte az szegín leány.

ELECTRA. Ó, én eggyem, atyám. Senki nem kesereg terajtad, hanem csak a te elveszett leányod jajgat tégedet, jaj, jaj énnekem, éjjel-nappal könnyez az én szemem.

CHORUS. Szerelmes asszonyom, Electra, édes asszonyom, mit gyötröd magad, mit keseregsz ily igen?

ELECTRA. Jaj, atyám, szívem atyám!

CHORUS. Szűnjél meg, édes asszonyom!

ELECTRA. Jaj, hagyjatok békét, nem kell nekem semmi vigasztalás.

CHORUS. Ne hagyd el magad, jó leányom, Electra!

ELECTRA. Ó, ki keserű az én atyám halála!

CHORUS. Vajh, nagy Isten, szakasztanád nyakát ez gonosz embernek, ki miatt elvesze. Ne sírj, jó Electra. Ezzel meg nem hozod szegint.

ELECTRA. Ó, ki keserves életem vagyon nekem.

CHORUS. Vedd jó néven, édes asszonyom, az Úristentűl, adj hálát őfölsége akaratjárul.

ELECTRA. Ó, ki nagy méreg ez énnekem, hogy az szegin atyám keresztjét az lator emészti meg, ki őtet elveszté, ó, ki nehéz ez énnekem, hogy az hitvány ember atyám királyi ruháiba öltözik, királyi pálcáját bírja, királyi székibe méltatlan ül. Ó, megfojt, megfojt ez engemet, hogy az én atyámnak tiszta ágyát undok ember megförtőzi. Ez gyötör engem, ez fojt, ez keserít. Csak mosolyogja ezt az gonosz asszony, táncol örömében, vígad, tombol, dőzsől, énnekem nagy keserűség szakasztja szívemet. Mint egy fattyat, úgy tartanak, senki nem könyörül rajtam, sőt nagy árvaságomban fenyegetnek, gyötörnek, kesergetnek, ily nyavalyámban átkoz az én anyám, hogy mindétig ez sírásba szakassza Isten nyakamat, ebbe veszessen Isten. Vajh, vesztené Isten azt, az ki engem ily keserűségemben nem szán!

CHORUS. Hadd járjanak ezek, jó Electra, hagyd az Istenre az bosszúállást, megládd, meg tudja büntetni, őfölsége sem siet, sem késik, de mihent akarja, mindjárt meglöli.

ELECTRA. Vajh, lölné meg hamarébb, vesztené el őket, mert énnekem hajadon fővel kell megaggnom.

CHORUS. Veszteg, az Istenért, ha meghallják, ennél is inkább el kell veszned.

ELECTRA. Nem szánom halálom az én édesatyámért.

CHORUS. Jobb neked, ha szót fogadsz.

ELECTRA. Nemde igazat kérek-e, hogy az Isten azokat megtörje, megrontsa, kik árvákat nyomorgatnak?

CHORUS. Igen félek rajt, hogy még ma valami veszedelembe ne essél, ha meglát amaz haragos Aegistus, de kérlek, az Istenért, jerünk be, jó asszonyom, az házba.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA

Mester, Orestes.

MESTER. Az Úristennek, édes fiam, Orestes, te nagy hálaadással tartozol, hogy árvaságodban csudaképpen, az ő jóvoltából tereád gondot viselt, és immár emberkorba nevelt, szép ajándékival szeretett, híred-neved ez világon kiterjedt, szép termeted, jó vitézséged, tökéletes emberséged, urak közt és királyok közt kedves életed. Erről és sok egyéb ajándékiról illik, jó fiam, gyakorta megemlékezned.

ORESTES. Őfelségének mint uramnak, teremtőmnek nagy hálát adok minden velem való jótéteményéről. De, édes Mesterem, miért tőn most kegyelmed erről emlékezetet?

MESTER. Azért, hogy megértenéd, minemű kegyelmessége volt őneki tehozzád.

ORESTES. Minemű volt, édes Mesterem?

MESTER. Majd megérted, jó fiam. A te atyád, Agamemnon király volt, nagy hatalommal bírt, igen jámbor ember, nagy eszes ember, nagy tökéletes és nagy kegyelmes volt. Immár jó korbeli ember vala, hogy Trója alá hadat hirdetnének, oda nagy tisztességgel, mint királynak illik, elkészüle, akkor te bölcsőbeli gyermek voltál. Meddig atyád hadakozott, addig az te anyád Aegistusszal, az te rokonoddal összeadja magát. Ez két lator, hogy így szóljak, szegín uramra, atyádra tanácskoznak, hogy mihent megjőne Trója alól, mindjárt elvesztenék.

ORESTES. Ezt, édes Mesterem, hallottam ezelőtt is, de soha nem értettem íly nyilván. No, osztán?

MESTER. Halld meg csak, jó fiam: arra kezdem elöl, hogy jól megértsed. Atyád mihent megjüve, nagy lakodalmat szereznek, estve, vacsorán jól megrészegítik, önnönmaga anyád egy bárddal fejét vötte. Immár húsz esztendeje, hogy Aegistushoz adta magát, az atyádét mind eltékozlották, az községet eldúlták. Elnyomorodtak, elkeseredtek szegények, csak tebenned egyedül Isten által vagyon minden bizodalmuk.

ORESTES. Bezzeg, kegyetlen asszony az én anyám, hogy azt merte mívelni. Engem ki küldött volt ide Strophiusnak, hogy feltartson?

MESTER. Ím, megbeszélem azt is. Az te kegyetlen anyád, hogy szegín atyádat elveszté, téged is el akart rökkenteni. Mert mind félt ezen, hogyha te felnőnél, atyád haláláért bosszút állanál. De az te nénéd, az Electra, kiről gyakorta emlékeztem teneked, mikor eszébe vötte volna anyád incselkedetit, az bölcsőből elorza, és titkon, nagy sírva énhozzám hoza, kére ezen a nagy Istenért, úgy viselném az te gondod, mint régi szolgált uramnak gyermekének. Én azért nagy röttegve általsieték

Strophiushoz, itt őnála mely szorgalmatossággal, mely nagy szeretettel viseltem az te gondod, te magad, jó fiam, bizonyságom lehetsz.

ORESTES. Úgy vagyon, édes Mesterem: kitől, ha az hatalmas Isten éltet, mindörökké meg akarok emlékezni.

MESTER. De hogy rövideden megértsed, ezt azért mondám, hogy megemlékeznél a te szegín, nyomorult népeidről, immár igaz ideje volna az te atyád halálát megtorlanod, igaz eléggé sípolának az máséból.

ORESTES. Erről, édes Mesterem, én magam is nagy sokat gondolkodtam, de egyebet rajta nem találtam, hanem hogy te magad először kémlenéd meg atyám házát. Tudom, hogy ennyi időtűl fogva nem láttak, meg sem esmérnek. Azért, ha neked tetszik, menjél.

MESTER. Csak mit használjak, jó fiam. Kész vagyok mindenre.

ORESTES. Ha jóváhagynád, ezt adnám tanácsul: hogy magad meg ne jelentenéd, de tettetnéd, hogy már Phoceus-beli tartományból Phanoteus küldött volna követségül; most vélek nagy barátságot tartanak, könnyen meghiszik követséged. Azmint szebben, jobban tudod, édes Mesterem, úgy szerezd minden dolgunkat. Egy cseppet sem gondolok vele, bár halálomat költsed, hogy már az kocsiról nyakam szakadt volna, és az úton volnának az holttestemmel, hogy atyám koporsójába vinnék temetni, és téged elöl elbocsátottak volna örömet mondani. Ezt ha hallják, örömökbe semmit nem vigyáznak, avagy igen keveset, inkább őket osztán megtapasztalhatjuk.

MESTER. Bizony, jól gondoltad, édes fiam, ez énnekem is igen tetszik, hiszem ugyan, az Isten vezérlett téged erre, hogy teáltalad az förtelmeseket megbüntesse. De én elmegyek, azmint én tudom, szorgalmatoson gondot viselek reá, te járj az te dolgodba.

ORESTES. Menjél, édes Mesterem. Isten viseljen meg békességgel, járj jó szerencsével. Én addig az társasággal edényeket szerzek, kibe hogy már az tagokat visszük utánad.

SCENA SECUNDA

Orestes.

ORESTES. Ugyan érzem szívembe, hogy az Úristen jól adja az mi igyekezetünket. De minthogy ennek előtte őbenne volt bizodalmam, most is csak őhozzá folyamodok. Örök, mindenható Úristen, kinek irgalmas szeme vagyon minden nyomorultakon és rettenetes ostora minden vakmerő, fertelmes emberen, könyörgök teneked, én édes Istenem, ha teneked kedves, vígy be békességgel országomba, és mutasd meg az én kezemnek általa, hogy te az bűnért bosszúálló Isten volnál. Jelentsd meg hatalmasságodat, hogy te íly kicsiny szolgádnak általa megronthadd, megverhedd az felfuvalkodott, hatalmas királyt, kiért én tégedet mindörökké tisztellek és szolgállak, mint uramat Istenemet. Halljátok-e, ti jertek utánam, majd megmondom, mit kell mívelnetek.

SCENA TERTIA

Clitemnestra, Chrisothemis.

CLITEMNESTRA. Immár húsz esztendeje, hogy bánat az én szívembe nem esett volt, nagy kedvemre, nagy gyönyörűségemre éltem. Ím, ez éjjel annyira elröttenek álmomba, nem tudok hova lenni, ugyan reszketek ijedtembe, csak valami veszedelmet ne jelentene, kitül Isten oltalmazzon. Elküldöm Chrisothemist az atyja koporsójához, az mi szokásunk szerint áldozzon nékie, netalán megkönnyebbülök. Chrisothemis!

CHRISOTHEMIS. Hallom, asszonyom.

CLITEMNESTRA. Jószte, édes leányom, vidd el ezeket atyád koporsójához, áldozzál vele, mert én azfelé sem kévánom mentem. Hallod-e? Mit sietsz? Electrát is lásd mentedbe, mit csinál.

CHRISOTHEMIS. Bizony megijedt most anyám, mely igen elsárgult, egyébkor nem volt neki szokása, hogy szegín atyámnak áldoztatna, de vélem, fúrják most neki az fejét. De kicsoda jő ihon?

SCENA QUARTA

Chorus, Chrisothemis, Electra.

CHORUS. Úristen, könyörülj az szegín nyomorult leányon, hallgasd meg kiáltását. Mert az ő szeme éjjel-nappal meg nem szűn nagy könnyhullatástul.

CHRISOTHEMIS. Mit beszélsz, Chorus, magadba?

CHORUS. Lám, itt voltál, nem vöttem kigyelmedet eszembe. Ím, búsulgok Electrárúl, elveszti nagy sírásba magát.

CHRISOTHEMIS. Mit sírsz, édes néném mindörökké, mit jajgatsz, mit kesergesz íly igen?

ELECTRA. Vajh, te bolond leány, bizony jobb volna, ha te is kesergenél.

CHRISOTHEMIS. Csak mit használnék vele? Látja az Úristen szívem állását, mely keserűségbe vagyok, hiszed-e, hogy én is nem sírhatnék, nem kiálthatnék? De többet vesztenék vele, hogynem mint nyernék. Nem ké-kénytelen annak kell engednem, azki kezébe vagyok? Isten ne adta volna, lehetném bátor!

ELECTRA. Ó, ki nagy bűn édesatyádrúl elfeledkezned, és a te dögös anyádnak szolgálnod! Nem ezt fogadtad vala énnekem, hanem mindenbe együtt kesergenél velem; de nemhogy kesergenél, de engem is meg akarnál tiltani; nemhogy atyám mellett támadnál, lám, te is reá voltál. Hopp mely kellemes bánat ez, kellemes sírás. Együtt tobzódol az latrokkal, és úgy mint asszony, különb-különb étkekbe gyönyörködöl, énnekem meg csak az kinyérben sincs, azki vagyon, az is keserű méreg.

CHORUS. Veszteg, az Istenért, mit tött ez teneked?

CHRISOTHEMIS. Édes néném, ezből nem illik pirongatnod. Mert én kicsinységemtűl fogva anyámhoz szoktam, azt kell mívelnem, azmit parancsol.

ELECTRA. Meglölte zsák foltját, elmehetsz anyáddal, költs te is nevet reád, hogy atyádnak árultatója voltál.

CHORUS. Csudálkozom, jó asszonyom, rajtad, hogy nem hagysz békét efféle szónak. Nem ládd-e, jódat akarja ez neked?

CHRISOTHEMIS. Ha tudtam volna, hogy megharagudjék, feléje sem jöttem volna. Látja Isten, szánom. Jószándékból jüvék hozzá, hogy jól gondolna magára, mert bizony gonoszul jár.

ELECTRA. Gonoszul? Ne gondolj te énreám!

CHRISOTHEMIS. Én nem gondolok, de Aegistus gondol együld, jobb volna, ha felserkennél. Mert gonosz szándékba hozád.

ELECTRA. Isten vesztené ez hitván latrot, kigondolá szegín atyámat ez világból, tudom, hogy engem sem szeret.

CHRISOTHEMIS. No, jó tanácsot adnék, ha eszedbe vennéd magad.

ELECTRA. Micsoda az nagy jó tanács?

CHRISOTHEMIS. Csak Isten mentett ma téged, hogy a király mind el nem vagdalt.

ELECTRA. Miért?

CHRISOTHEMIS. Mert anyád igen reád haragította, de elejbe esett, hogy itthon ne bántson, hanem vigyen el ki szeme elől oly helyre, hol soha napfényt ne láthass. Azért Istenre esküvék, mihent az ebéd felkel, mindjárt vadászat örvével kimegyen, hogy teneked keressen helyet. Azért meddig ő megjő, csak addig leszen az te életed, ha magadra nem gondolsz.

ELECTRA. Hogy hagyál el, Úristen? Hova tetted az én reménységemet, az Orestest? Addig íra, addig izene, ím, ma, ím, holnap megyek, lám, Isten soha nem hozhatá, énnekem immár el kell vesznem. Ha erre költ immár, nem gondolnék halálommal, csak jő vala ez el, ki mind értem, mind atyámért, hiszen, bosszút állana. De jaj, elvesze, elvesze, nem tudom, hova lőn el, nincs immár semmi bizodalmam. Vajh, Orestes, Orestes, hogy nem tudál megjőni? Mit tettem én az latornak, hogy az én véremet is ki akarja színi?

CHRISOTHEMIS. Ő nem bántana, de az nagy kiáltásodat nem tűrheti.

ELECTRA. Nehéz az békának az dér. Ha én nem kiáltanám ez nagy méltatlanságot, még az föld is kiáltana, de nem szánom az én atyámért halálomat. Jaj, nem feledkezhetem Orestesrűl, bizony elfeledkezett ő énfelőlem. Ó, arám, édes arám, elkésel.

CHORUS. Hagyd el azt, édes asszonyom, meghozza az Úristen.

ELECTRA. Késő dolog, nem bízom immár benne.

CHORUS. Nem siet, nem késik az Isten.

ELECTRA. Meghalok én addig.

CHORUS. Megtart az Isten.

CHRISOTHEMIS. Csuda nagy bizalma vagyon neki az Orestesben. Nem tudja meggondolni, hogy nehéz neki, szegénynek íly hatalmas királlyal szembeállani, hanemha az Úristen csudaképpen cselekszik vele. Az ajtót zördíti valaki, álljatok el innét, mert ihon jű az király.

SCENA QUINTA

Aegistus, Parasitus.

AEGISTUS. Nyergeljenek lovat, hallod-e, Parasite!

PARASITUS. Ezentül, felséges uram.

AEGISTUS. Elveszek az gonosz leány miatt, az anyja untalan reám fut, hogy nem tud neki mit tenni. Azt értem: éjjel-nappal átkoz atyja haláláért. Nem tudja ez bolond leány, nemhogy bátyámat, de még atyámat is megölném íly uraságért. Megmeném az atyjátúl, de ha meg nem szűnik, még ma tűle is megmenem.

PARASITUS. Megnyergelték, felséges uram, az lovat. Fúdd pecér az kürtöt, gyűljenek össze az ebek.

SCENA SEXTA

Chorus, Chrisothemis, Electra.

CHORUS. Ez átkozott ember bizony az szegín leány veszedelmére mene. Hallád-e, asszonyom, mint feddik vala magába?

CHRISOTHEMIS. Nám mondám ezelőtt is, hogy ennek veszedelmét eltökéllette magában.

CHORUS. Mit sírsz, édes asszonyom, jobban adja az Isten.

ELECTRA. Ezen én nem sírok, de siratom Orestest.

CHRISOTHEMIS. Bizony jobb volna, ha erre gondolnál. Kérlek, az Istenért, jó néném, vakmerőségre ne vesd magad, de fogadjad szavokat, jobb lesz neked. Ez te nagy sírásoddal magadnak ártasz, nem nekik.

ELECTRA. Mégis az én szegín megholt atyámat tisztelem ezzel, és az ő kegyetlen ellenségit bosszontom, meddig bosszonthatom.

CHRISOTHEMIS. No, amint látom, Isten tehet tebenned jót, csak bánom, hogy megkéslelél, elmegyek, megszerzem anyám parancsolatját.

ELECTRA. Hova mégy? Mit vissz ebbe?

CHRISOTHEMIS. Anyám külde áldozatot szegín atyám koporsójához.

ELECTRA. Anyád? Áldozatot! Vajh, gyűlölséges áldozat. Ki adta ezt ez jóasszonynak tanácsul?

CHRISOTHEMIS. Senki nem, de álmában megröttent, azt velem ijedtében míveli.

ELECTRA. Ó, nagy Isten, hozd jóra ezt! Micsoda álmában, jó Chrisothemis?

CHRISOTHEMIS. Mindenestül nem tudom, csak valami részét értöttem.

ELECTRA. Jó öcsém, beszéld meg, azmit tudsz.

CHRISOTHEMIS. Hallám fülheggyel, hogy ily álmot látott volna: mintha az mi édesatyánk az másvilágról megjött volna, és az ő királyi pálcáját, kit most Aegistus hordoz, az földbe függesztette volna, és az pálca oly szélesen ágait kiterjesztette volna, hogy egész Micena tartományt belepte volna. Ezt olytúl hallottam, ki közel állott hozzá, mikor ő magába dörgölődve beszéllette, hiszem, ettül való féltében küldi ezt atyám koporsójához áldozni.

ELECTRA. Édes öcsém, Chrisothemis, kérlek az Istenért, fogadd szómat. Kérlek, jó öcsém, ez utálatos áldozatot ne vidd az én édesatyám koporsójához, mert ez őneki nem könynyebbségére, de bosszúságára vagyon. Utálatos ez, mind Istennek, mind embereknek. Megölte ez gonosz asszony először, azután siratja, megvagdalta, azután kötözi, későn költ ez jóasszony, előbb kellett volna hozzálátni. Kérlek azért édes öcsém, ne keserítsd ezzel az te édesatyádat. Röjtsd el, vagy vesd el valahová ez undok áldozatot tűled! Menjél inkább, vidd fel imez én áldozatomat, és az földre hányjad, borulván könyörögj, hogy kegyelmes szemmel tekintsen reánk az Úristen. Hozza el immár az mi reménységünket, az Orestest, álljon immár bosszút szegín atyánk halálán, mind téged, mind engem mentsen meg ez kegyetlenek kezéből. Ez leszen hasznos mind teneked, mind énnekem, ezzel szegín atyánkat is megkönnyebbíted, minket is nagy nyavajából megmentesz.

CHORUS. Édes asszonyom, Chrisothemis asszony, bizony méltó dolgot kéván nénéd tűled.

CHRISOTHEMIS. Megszerzem, mert látja Isten szívemet, elkeseredtem szegín nyomorulton. De kérlek az Istenért benneteket, anyám valahogy meg ne tudja, mert örökké el kell miatta vesznem. Én elmegyek.

ELECTRA. Menjél, legyen isten veled.

SCENA SEPTIMA

Chorus.

CHORUS. Lám, nem feledékeny volt az Isten, látom, immár elközelgett az óra, kibe az Istennek bűn ellen való ostora megjelenik. Jele ennek az királyné asszony álma, ki őneki örök veszedelmére lészen. Lehetetlen dolog, hogy az Úristen az ő árváiról elfeledkezzék. Megmenti az nyomorultakat, elveszti az kevélyeket, felemeli az szegényeket. Vajh, gonosz asszonyi állat Clitemnestra, mely sok jámbor intett tégedet, mely sokszor én is kértelek tégedet, ne kisebbítenéd nevedet, ne bosszontanád az Úristent. De te megszidtál érte, jó tanácsomat gonosz néven vötted, immár lásd meg, mit nyersz vele. Az önnön lelkeesméreti gyötri most. Érzi az órát, azért kesereg. De el bemegyek Electrához. Mert ha itt meglát, el kell miatta vesznem.

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA

Electra, Clitemnestra.

ELECTRA. Legyen hála az Úristennek, ugyan megkönnyebbülék szívemben, hogy ez fertelmes asszonyi állatnak félelmét hallám, kit nem méltó, hogy anyámnak mondjak, mert lám, ez volt minden undokságnak, förtelmességnek kútfeje, kinek bizonnyal hiszem, el kell immár veszni.

CLITEMNESTRA. Azmint eszembe veszem, olyha szádra érettél esmég, asszonyom. Tudom mi marja beledet, nincsen most honn Aegistus, szabadon mórálsz alá s fel, ha honn volna, bizony veszteg ülnél, mint egyébkor. Látom, nem gondolsz semmit énvelem, de ha megjű, megkötöm koszorúdat. Bizony kicsússz innen oly helyre, hol nem keserítesz engem. Veszteg csak nagynyelvű kabola; minden rútságot reánk kiáltasz, urammal egyetembe mindenek előtt rágalmazol, de elcsíplek az nyelved végébe. Ez illik-e leányhoz? Így tisztelsz te engem? Ezt kell-e anyádon méltatlan mívelni? Nem tagadom, azkit én míveltem, mert méltán míveltem, mert jól tudod, az én édes leányomat, kit leginkább szerettem, ilyen százon nem adtam volna, mint te vagy, elveszté tűlem ez gonosz ember. Ez szegény ártatlan vérnek halálával másnak kelleté magát. Illett ez agg latornak oly szép virágért meghalni. Mert nagyobb keserűségem volt énnekem vele, hogynem mint neki. Én szűltem véres verítékemmel, én tartottam nagy keserűséggel, nagy nyughatatlansággal! Azért én töttem, én töttem, nem tagadom senki előtt, mert megérdemlette, noha te tagadod. De ő, szegín leányka, ha szólhatna is, ezt mondaná. Azért nem kellene hátam mögött rágalmaznod, ha ember volnál, de ihon szembe vagyok, szólj szembe, ha mit akarsz.

ELECTRA. Csak meg ne haragudjál, szólok én szembe is, mind atyám képében, mind az leányka képében.

CLITEMNESTRA. Mondd el, meghallgatlak.

ELECTRA. Ím, értem, nem tagadod, hogy nem te voltál volna atyámnak hóhéra, de mented magad, hogy méltán mívelted. Mert elvesztette gyermekedet. De eredsze, jóasszony, kérdezd meg Dianát, miért áldozék az én atyám az kis leánykával? Vajh, mely igen jól tudod, oly nagy ok kényszeríté erre, ki semmiképpen el nem múlhatott. Mert tudod, mikor szegín mulatságba vadászni nem volna, ott egy öreg szarvast általlő, és valahogy szegín kérkedékeny beszédet is ejte, ki az latoniai szűznek ellene vala. Azért reá megharaguvék, minden népével megtartóztatta, úgyannyira, ha leányát meg nem áldozná, minden népével egyetembe el kellene vesznie. Eleget óhajta szegín, eleget vonogatá magát, tudod, mint kesergett rajta, mert igaz, úgy ő testéből szakadt, mint teneked, de ké-kénytelen meg kelle mívelni. Azért ha szinte az leányka

szólhatna is, ő maga is azt mondaná, jobb őneki meghalni, hogynem mint az ő édesatyjának, annyi főemberekkel elveszni. De jóasszony, még ez kicsiny hazugság. Ha szinte igaz volna is mentésed, nem illett azért asszonyi állat lévén, az te jámbor házastársodat elvesztened. Ki adott teneked arra hatalmat? Minem voltál te neki bírája. Ha pedig azt mondod, hogy halált halállal kell megfizetni, az tennen tőröddel magadat megölöd, mert te az én atyámat megöléd méltatlan, kiért tehát te is méltó vagy halálra. De ha kévánod hallani, ím, megmondom én, miért veszted el, áruló, mert az vagy, az én atyámat. Mert mindörökké telhetetlen valál az nagy bujaságban! Miért hogy szegín ő nem bocsátott szádra, mert féltette tisztességét, te azért, hogy latroddal kedven lakhassál, elvesztéd, elvesztéd szegínt, kit nem adtam volna ilyen tömény ezeren, mint te vagy! De no, ha igaz ember vagy, mondsza meg, micsoda az oka, hogy ennyi ideig meg nem jobbítád életedet? Ha szinte méltán ölted volna meg is az én atyámat, nem kellett volna azért magad megkissebbíteni, nem kell vala nemzetségednek hírét, nevét elvesztened! Nem kell vala az hitvány latorral, Aegistusszal együtt lakoznod, kivel az én jámbor atyámnak öldöklői, és tisztességének árulói voltatok. Ezek bizonysági, ezek, az te hamis beszédednek. Vajh, gonosz, átkozott asszonyi állat, miért metszed az te gyermekidnek torkát? Ha te jámbor volnál, nagyobb gondot viselnél az te tisztességbeli jámbor uradtul származott magzatokra, hogynem ez hitvány latortúl való fattyakra. Tekintse meg ím, ezeknek fattyait, mely frissen, mely örömmel, mely vígan laknak, kit csak azért mívelsz, hogy latrodnak kedvét lelhesd, kik méltán hívattatnak fattyaknak. Azok penig szegények csaknem halnak éhhel, kik tiszta házasságbeli, jámbor férjedtűl valók. Ezt dicsérném-e én? Ezért tiszteljelek-e téged? Ha jámbor volnál, tisztelnélek mint anyámat, de mint ilyen fertelmest, embernek sem tartok, mert lám, ördögnél is gonoszabb voltál. Te vagy, ki elvesztél engemet, te magadat is minden nemzetségeddel egyetembe. Nincs mit tennem, mert leány vagyok, bosszút nem állhatok, de vagyon egybe reménységem. Ó, édes Orestesem, hozzon meg az Úristen! Vajha megjőne, bosszút állana az rajtad! Ha éntűlem lehetne, kész volnék még ma ezen kezemmel az nyakadat kitekerni, ha immár szívem titkait érteni kévánod.

CLITEMNESTRA. Ó, Isten veszted, ördög leány, lám nagyobb az nyelved az fejednél, vesztegj csak, kurvanő leánya, Szent Asszony úgy segítsen, fizetsz ezért, mihent Aegistus megjő! Ó, szegín fejemmel nyomorult vagyok, hogy ily leányt szültem ez világra, ha emberségem nem nézném, tudnám, mit kellene mívelni.

ELECTRA. Ne nézd bár emberséged, mert régen elvesztetted.

CLITEMNESTRA. Vesztegj, nagy kabola, ereggy, cobe innét, Isten-vesztet!

ELECTRA. Ez ám, ha igazat mondok is, bánja. Lám, te magad mondád, hogy szemedbe szóljak; ha nehéz, ne jöjj máskor hosszám igazságot kérdeni.

CLITEMNESTRA. Mégis szólsz-e? Jobb, ha dolgod tartod. Lám, átkozott nap volt ez, Isten bár ne adta volna, hogy szememmel láthattam volna ez mai nap ez gonosz leányt, mert azmit tuda, ím, mindent reám kiálta, hiszem,

hogy az többit tudta volna, azt is kicsácsogta volna, de hála Istennek, penig arról nem szóla! Csak hozná Isten uramat hamarébb meg, rágondolnék, nem kiáltana többet, mert elnyomorodom miatta, anélkül is penig igaz, elég keserűségem vagyon. Sem éjjel, sem nappal nincs nyugodalmam, valamire nézek, minden röttent, még az levél, ág is ijeszt. Ha lefekszem álmomba elrémülök, ha felkelek, énmettem, ím még az önnön gyermekem is keserít. Ó, nagy Isten, mely átkozott ember vagyok én, minden ételem keserű méreg, minden italom epe! Lám, sehol senki nincs, ki egy cseppnyire meg tudna könnyebbíteni. Ez éjjel is rettenetes álmot láttam, elrémültem, nem tudok mely felé fordulni, de könyörgök az Istennek, talán meghallgat. Hatalmas Isten, ki uralkodol mindeneken, hallgasd meg az én imádságomat, hogy az én álmom, ha jót jegyez, teljék énreám, ha penig gonoszt, kérlek tégedet, szakaszd az én gonosz akaróim nyakát bele. Kiknek igyekezeteket törd meg, és énnekem adj segítséget, hogy minden jószágomat bírjam békességbe, és az én urammal, Aegistusszal mégis lakhassam sok esztendeig nagy gyönyörűségemre. Ezt ha nekem megadod, téged hatalmas Istennek tartlak.

SCENA SECUNDA

Mester, Clitemnestra, Chorus.

MESTER. Halljátok-e szép leányok, az Agamemnon király házát tudjátok-e melyik?

CHORUS. Ím, ez az, jó uram.

MESTER. Honn-e az királyné asszony?

CHORUS. Ihon jő, elejbe mehet kigyelmed.

MESTER. Adjon Isten jó napot felségednek.

CLITEMNESTRA. Fogadj Isten, jó atyámfia, mi járatban vagy?

MESTER. Felségednek hívséges barátja, Phocensis-beli Phanoteus minden atyafiságát és szomszédbarátságát ajánlja.

CLITEMNESTRA. Fogadj Isten őkigyelmének; mit parancsol őkigyelme?

MESTER. Semmit nem parancsol, de felségednek, ím levelet külde, nagy örömet is izene felségednek.

CLITEMNESTRA. Merthogy az Phanoteus énnekem régi bízott barátom, hiszem, hogy valami jeles dolgot izent.

MESTER. Azt értem uramtúl is, hogy felségednek ennél nagyobb öröm nem lehet.

CLITEMNESTRA. De no beszéld el, jó atyámfia.

MESTER. Egy szóval megmondhatom felségednek. Orestes megholt.

CLITEMNESTRA. Kicsoda?

MESTER. Orestes.

CLITEMNESTRA. Megholt?

MESTER. Meg.

CLITEMNESTRA. Az Orestes?

MESTER. Így vagyon, felséges asszonyom, azmint mondom.

CLITEMNESTRA. Az én fiam?

MESTER. Azt értem, felséged fia volt.

CLITEMNESTRA. Igazat mondasz-e?

MESTER. Mint engem látsz, úgy higgye felséged.

CLITEMNESTRA. Isten embere voltál te; de édes atyámfia, ha tudod beszéld meg, mint lött halála.

MESTER. Jól tudom, mert szememmel láttam, engem azért is külde uram felségedhez, hogy megbeszélleném felségednek.

CLITEMNESTRA. Most látom, jó barátom volt urad nekem, kit én neki soha meg nem szolgálhatok. De no, ne hallgass!

MESTER. Mikor, felséges asszonyom, az görög vitézek Delphusba játékot hirdettek volna, Orestes is nagy frissen, mint vitéznek szokott lenni, felkészüle, kinek minden vitézlő szerszáma csudálatos ékes volt, ő maga is termetével, öltözetivel, vitézségével minden vitézek közt megmondhatatlan díszes volt. Hogy igazán megmondjam, jóllehet sok vitézeket immár vénségemre láttam, de nem emlékezem, hogy annál az ifjúnál jelesebbet esmértem volna. Én az ő termetén, magahordozásán és vitézségén nem győztem eléggé csudálkozni, még az vitézek is elálmélkodtak rajta. Azki nézhette, ugyan gyönyörködött benne. Mihent az vitézek közibe üté magát, csak mulatságba első nyereséget is elvevé. Annyira kiterjedt vala híre, még az gyermek is kiáltotta, hogy az Agamemnon király fia, az vitéz görög Orestes első pályát elvötte volna. Hogy látták az vitézek illő serény voltát, senki reá nem irígykedett, mint egyebekre ottan irígykedtek, de ölelgették, csókolgatták erősen az görög vitézek. Mindez meglevén, és külömb-külömb vitézségeket és mulatságokat megszerezvén, az görög vitézeket mind szállására vivé, vígan őket nagy tisztességgel, mint királyfiú, vendéglé. De hogy másodnapra jutánk, ah, felséges asszonyom, majd hallasz szerencsének nagy álhatatlan voltát. Erre mondják, hogy senki el ne higgye magát. Trombitát fúvának, ki-ki kocsijára ragada, hogy azon is versenyt futtatának, és vitézségeket megmutatnák. Vitéz Orestes is tíz kocsi vitézekkel egy rendbe álla, ő maga legközépen volt. Mihent trombita zendüle, egyszersmind megsújtják az lovakat, mint az szél, úgy mentek, az por csaknem az eget ütötte, kiáltás, sikoltás volt nagy, az kocsik peregtek, csikorogtak, törtek erősen. Serénykedtek az vitézek elöl egymást haladni, ő is bizony váltig gyorsolkodott, a kocsin is ugyan igen emberkedett. De az gonosz szerencsének mit tehet ember? Mikor azért az hátulsó kocsisnak délceg lovai volnának, elragadják, és nagy sebbel kezdik hordozni, a sok kocsinak mindjárt esze kezde veszni, egymásba kezdének akadozni. Az Orestes lovai is megrémülének, ropp, úgy ütközék az első kocsiba, mindjárt szegín

hanyatt esék az lovak lába közibe, az gyeplő az kezére kötelőszett volt, hordozni kezdik az széles mezőn az lovak, törték, szaggatták annyira szegínt, hogy egy barátja is az ő személyét meg nem esmérte. Az játékot félbehagyák mindjárt, hozzágyűlének, sírtak oly igen erősen, jajgattak az vitézek, szánták íly nemes vitéz ifjúnak veszedelmét. Kinek testét nagy tisztességgel, mint király fiának, megégették, nagy szépen osztán edényekbe helyeztették hamuját, tetemét. És miérthogy az én uram, Phoceus-beli Phanotheus jól tudta, felségednek ezzel nagy kedvet szerzene, engem elöl elküldött, hogy megmondanám felségednek, hogy az úton volnának fiad, Orestes testével. Uramnak fő-fő szolgái nagy tisztességgel hozzák, hogy az atyja koporsójába temettesse felséged, azt hiszem, immár nem messze vannak vele, még ma itt lesznek.

CHORUS. Jaj, nagy Isten, mint szakada magva ez nagy királyságnak!

CLITEMNESTRA. Örülök is, keserűlöm is ez szegín ifjat.

MESTER. Mit keseregsz, felséges asszonyom?

CLITEMNESTRA. Ah, szerelmes atyámfia, noha gyűlöltem, de testemből szakadt azért. Ezt ládd, az anyának keserű az gyermek, akármely lator legyen is.

MESTER. Tehát hiába járunk mi, mert amint eszembe veszem, nincs ezen felségednek semmi öröme.

CLITEMNESTRA. Ho-hó, atyámfia, noha szánom, de nagy kedves azért. Mert ez gonosz faj, mióta kikelt házamból, soha meg nem tuda látni, de még onnat is szidalmazott, és szörnyű halállal fenyegetett, ki miatt sem nappal, sem éjjel nem nyughattam, egy édes álmom miatta nem eshetett, de úgy féltem, úgy röttegtem, mint égi tűztűl. Ez mai nap penig, legyen Istennek hála, tűle megmenekedtem, immár nem röttegek többet tűle. De jer be, jó atyámfia, velem. Illik, hogy íly örömmondásodért nagy ajándékot végy tűlem.

SCENA TERTIA

Chorus, Electra.

CHORUS. Vajh, álnok asszonyi állat, ím, mint tettei vala az idegen ember előtt keserűségét fia halálán, maga örömébe nem tud mit tenni. Ezentűl ennél is gonoszb és fajtalanb fog ez lenni. Elálmélkodom az Istennek nagy tűrhetőségén, csudálkozom, hogy szenvedheti ez nagy undokságot. Ím, azki bosszúálló vala, az is szörnyűképpen elvesze, sehol lám, senki nincs, ki ezt megcsendesíthetné. Sem Istennel, sem emberrel nem fog immár gondolni. De az szívem mégis gerjedez, nem hihetem soha, hogy erűl elfeledkezzen az Úristen. Noha nincs immár kitűl félni, de hiszem bizonnyal, menny ütőkővel is agyonverheti, mikor az óra eljő. De ahon látom Electrát, ezt neki meg nem kell mondani, mert ha hallja, hogy Orestes megholt, megöli magát keserűségébe. Elbemegyek innét előle, hogy meg ne lásson.

ELECTRA. Chorus, Chorus, hova mégy Chorus?

CHORUS. Kicsoda kiált? Kigyelmed volt-e, asszonyom?

ELECTRA. Hova sietsz vala?

CHORUS. Oda be indulék.

ELECTRA. Mit csinálsz vala itt kinn?

CHORUS. Semmit nem.

ELECTRA. Hallám én, hogy beszélsz vala valamit.

CHORUS. Szekfüvet keresek vala az leányasszonyoknak, arról beszélgetek vala magamba.

ELECTRA. De más vala bezzeg: Orestest is említéd itt. Kérlek az Istenért, jó Chorus, ha mit hallottál, beszéld meg.

CHORUS. Nem hallottam, asszonyom, semmit.

ELECTRA. Ó, vagyon valami, mert igen változik a színed. Édes Chorusom, ne tagadd meg!

CHORUS. Mit?

ELECTRA. Ha engem szeretsz, Chorus, szólj, Chorus szívem, talán megjő Orestes.

CHORUS. Vajha.

ELECTRA. Mi dolog? Ne ijegess, mondd meg!

CHORUS. Jerünk be innet, mert ahon jő anyád, ott benn megbeszélem, amit értöttem.

SCENA QUARTA

Clitemnestra, Mester.

CLITEMNESTRA. Leány, nesze ez levél, vidd az porkolábnak, igen hamar küldje uram után, szóval is mondják meg, mentül hamarébb lehet, siessen haza! Legyen hála Istennek, penig meghala ellenségem, nincs immár kitűl röttegjek. Vagy éltem ezelőtt kedvemre, vagy nem, de ezután vígan lakom. Lám, kegyelmes az Isten, essél egyszer vagy kétszer térdre előtte, mindjárt megbocsátja bűnödet, mint most énnekem. Húsz esztendeje, hogy uramat megöltem, azóta mind Aegistusszal laktam, meg annak előtte is Isten győzné számát, mennyi gonoszságom volt, ím, csak egyszer könyörgék neki, mindjárt oly nagy örömet ada, kinél jobbat soha nem kévánnék. Ha tudtam volna, hogy íly kegyelmes legyen, bizony ennél is vígabban laktam volna, de hadd járjon, azkit elmúlattam, betöltöm immár. De ihon jő az követ, elbocsátom haza, urához.

MESTER. Vajon hová lőn el az királyné asszony?

CLITEMNESTRA. Hallod-e? Jöszte!

MESTER. Én elmennék immár felséged hírével.

CLITEMNESTRA. Hová? Hazamégy-e uradhoz?

MESTER. Nem megyek még, felséges asszonyom. Hanem az uram főemberei eleibe megyek, kik az Orestes tetemit hozzák, megmondom nekik, hogy felséged jó szemmel látja.

CLITEMNESTRA. Jó atyámfia, menjél, bátor, megmondhadd, vígan, jókedvvel fogadom őket. Na, ez aranylánc és ím, ez erszénybe való aranyak és ím, ez ruhák, legyen örömmondásodért. Jó atyámfia, ezután is bízzál hozzám, megládd, mindenkor kegyelmes asszonyod leszek.

MESTER. Megszolgálom felségednek, mint kegyelmes asszonyomnak. Isten maradjon felségedhez.

CLITEMNESTRA. Jó atyámfia, Isten viseljen nagy békével.

SCENA QUINTA

Mester, Chorus, Electra.

MESTER. Az Úristen jól adja itt az mi járásunkat. Ez gonosz asszonyi állat nem látja a vermet, mint az vak, kibe beesik. Igen keserves öröm ez neked, mert ez leszen az te örök veszedelmedre. Elmegyek Oresteshez, ideje immár dolgunkhoz látnunk.

CHORUS. Ahon, asszonyom, az követ, az beszélé a hírt.

ELECTRA. Hallod-e, uram.

MESTER. Mi dolog?

ELECTRA. Vársza meg.

MESTER. Siető dolgom vagyon.

ELECTRA. Csak két szóra, jó uram.

MESTER. Mondd el.

ELECTRA. Hol az Orestes?

MESTER. Nyaka szakadt az kocsirúl. Majd ide hozzuk, az porát megláthadd.

ELECTRA. Jaj, nagy Isten, mint veszek! Lám, igaz volt, Chorus az te beszéded. Jaj, arám, arám, Orestes, mint csalál engem, ó, szívem, lelkem, Orestes, hova lűl el! Jaj, csak tebenned vala reménységem, ím, te is elveszel előlem. Meghalok, elveszek immár én is, elhagyál, szerelmem, Orestes. Jaj, jaj, én édes egyetlenem, hova hagyád az te szegín nénédet íly nagy árvaságba.

CHORUS. Hagyd el azt, édes asszonyom, ne sír, jerünk be.

ELECTRA. Jaj, meghalok az én arámért.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA

Chorus, Electra, Chrisothemis.

CHORUS. Nem tarthatom az szegín leányt, elgyötri magát, hol asztalra borul, hol székre, hol földre esik, úgy siratja erősen szegín arát. Ihon jő, itt is kesereg, látja Isten, nem tudok neki mit tenni.

ELECTRA. Jaj, jaj, jaj!

CHORUS. Mi dolog, fiam, Electra, mi dolog? Ne hadd el magad, jó asszonyom.

ELECTRA. Jaj, jaj!

CHORUS. Ne sírj, kérlek, az Istenért!

ELECTRA. Jaj, megölsz, hagyj békét!

CHORUS. Miért?

ELECTRA. Azt kérded, miért? Látod, nincs immár kibe reménylenem, elvesze az én egyetlenegy remínségem.

CHORUS. Hallod-e, jó asszonyom, jól adhatja még az Isten. Ha Orestes megholt, más eszköze is vagyon neki, kivel bosszút állhat. Nem tudd-é, amaz hatalmas Amphiraon király mint jára, csak egy asszonyi állat miatt hala meg, kit aranylánccal megfojta.

ELECTRA. Jaj, elveszek.

CHORUS. Azonképpen Isten neked is erőt adhat, noha leány vagy, kivel bosszúdat állhasd.

ELECTRA. Jaj, jaj, hova legyek?

CHORUS. Ne jajgass, édes fiam.

ELECTRA. Megholt az én segítőm.

CHORUS. Mit mondhatok, elég veszett ember vagy. Ne sírj!

ELECTRA. Ó, nagy Isten!

CHORUS. Meg kell halnunk mindnyájunknak.

ELECTRA. Ha meghalunk is, nem oly szörnyűképpen, mint Orestes beszéled, hogy megholt.

CHORUS. Ki tudja, jó asszonyom, kinek mire jut még ügye.

ELECTRA. Ó, egyetlenem, Orestes, elveszek!

CHORUS. Én nem tudok neki mit tenni, engem is elkeseríte. Vajon midolog, igen fut Chrisothemis nagy örömmel.

SCENA SECUNDA

Chrisothemis, Electra, Chorus.

CHRISOTHEMIS. Ha, ha, ha, örömömbe mind futottam. Semmit, édes néném, ne bánkódjál, jól adja az Úristen az mi kévánságunkat.

ELECTRA. Hagyj békét, az Istenért, vesszél előlem, ne gyötörj.

CHRISOTHEMIS. Mi lölé ezt, hogy csak szómat sem akarja meghallgatni.

CHORUS. Gonosz hírt hallott.

CHRISOTHEMIS. Édes néném, senkinek semmit ne higgy, mert megtekinti immár az Isten az mi nyomorúságunkat. Oly bizonnyal higgyed, mint engem látsz, megjő az Orestes!

ELECTRA. Jaj, veszteg, megbolondultál-e? Tartsd dolgod, ne kesergess, jó Chrisothemis.

CHRISOTHEMIS. Bizony, igazat mondok, édes néném.

ELECTRA. Ki mondá, hogy ily igen elhitted?

CHRISOTHEMIS. Szememmel láttam az atyám koporsójánál nagy bizonyjelet.

ELECTRA. Csak álmodozol, te most.

CHRISOTHEMIS. Halld meg csak, te magad is igaznak mondod.

ELECTRA. Mondd el, ha egyebet nem akarsz benne.

CHRISOTHEMIS. Mihent szegín atyánk koporsójához juték, az áldozatot megszerzém, amint parancsolád, és minekutána hanyatt borulván könyörögtem volna, az koporsót megkerülém, tehát egy ifjú ember áldozatja vagyon rajta, szép gyenge férfiú hajait felül reárakta, és az áldozattal mind széllel meghintette, kit jól tudom, hogy miközülünk senki nem mívelt, de vélem, hogy Orestes dolga, és hiszem ebből, hogy nem messze vagyon. Azért, édes néném, semmit ne keseregj, mert nem mindétig egy állapotban az szerencse, egy szempillantásban mind örömre fordulhat szomorúságunk.

ELECTRA. Jaj, ki bolond vagy, jó öcsém, hamar elhissz te mindent.

CHRISOTHEMIS. Jaj, édes néném, semminek véled-e te ezt?

ELECTRA. Még azt sem tudod, hol vagy most, mit beszélsz, te magad sem érted.

CHRISOTHEMIS. Ó, nagy Isten, azkit szememmel láttam, azt nem tudom-e?

ELECTRA. Ne bolondoskodjál, csak hiába vagyon látásod, mert megholt, jaj szívem, az én édes arám, Orestes.

CHRISOTHEMIS. Jaj, veszek, jó néném, ki mondá?

ELECTRA. Az, ki szemével látta halálát. Ím, Chorus jól hallotta, hogy ezt mondá, még ma az hamvát is elhozzák.

CHRISOTHEMIS. Ugyan igaz-e?

ELECTRA. Jaj, jaj, megholt.

CHRISOTHEMIS. Ó, szerelmes bátyám, hogy soha nem láthatálak, jaj, egyetlenem, bátyám, hogy sohasem tudál az te véreidhez jőni!

ELECTRA. Jaj, jaj, szegín fejünk, hova legyünk? Nagy árvaságra jutánk immár, jó öcsém, Chrisothemis, nincs kibe bíznunk, mert megholt az Orestes. El kell vesznünk, ha más módon reá nem gondolunk.

CHRISOTHEMIS. Ha megholt, jó néném, nehéz arra gondolni.

ELECTRA. Nem arról szólok.

CHRISOTHEMIS. Mit akarsz tehát?

ELECTRA. Vajha azt mívelnéd, amit én akarnék.

CHRISOTHEMIS. Azmi éntűlem lehet, kész vagyok mindenre.

ELECTRA. Jól esmérlek én téged.

CHRISOTHEMIS. Mondd el csak, édes néném, mit akarsz.

ELECTRA. Ha szómat fogadod, megmondom.

CHRISOTHEMIS. Megfogadom.

ELECTRA. Tudod, jó húgom, mióta szegín atyánkat elveszték az árulók, azóta csak egy barátunk sem volt, sem segítőnk, sem oltalmazónk. Egyetlen-egy remínségünk vala, az Orestes. Mert éltében, szegín, gyakorta izent, jól tudod, hogy megszabadítana az farkasok kezéből, de ím, érted, hogy szegín elveszett. Immár csak te egyedül vagy az én atyámfia, ha te engem elhagysz, sehol egy csepp bizodalmam sem leszen. Kérlek azért, édes öcsém, kérlek, jó Chrisothemis, az Istenért, az te édes nénéd kedvét ne szegjed. Nem kévánok tőled lehetetlen dolgot.

CHRISOTHEMIS. Mi dolog, jó néném? Mondd el immár!

ELECTRA. Jó húgom, lám együtt lakol velek, ezt könnyen megszörözheted, kérlek, az tolvaj latort, az Aegistust, veszesd el valamiképpen, vagy öld meg, vagy fojtsd meg. Mert ha te azt el nem veszted, az miá kell nekünk elvesznünk. Bizony addig férjhez sem eggying, sem másink nem mehet, meddig az él, mert nem oly bolond az Aegistus, hogy magot támasztana az ő maga veszedelmére. De ha őtet megölnéd, az volna jobb az görög vitézek közt, ki bennünk kaphatna, mert hírünk, nevünk ez világon kiterjedne, hogy leányok lévén jószágunkat ez lator keziből, és mennen magunkat megmentettük. Noha immár nagy búba megfonnyadtunk, de csak az jószágért is elvennének bennünk. No azért, édes öcsém, könyörülj rajtunk, ments meg mind engem, mind téged ez átkozott ember hatalmából, kiből semmi gyalázatot nem vesz, mert mind ez világ előtt, tudod, útálatos, minden átkozza és szidalmazza ez förtelmes latrot. Ha ezt míveled, mind az mi szegín megholt atyánkat, mind szegín atyánkfiát, Orestest megkönnyebbíted. Szánjad azért, jó Chrisothemis akárcsak ezeket, ha engem nem szánsz!

CHORUS. Tisztes beszéd ez tetűled, ez illik-e hozzád?

ELECTRA. Állj elő, ugyanis neked szólnak, nem kértenek téged erre!

CHORUS. Ugyan se kérj, mert ha kérnél is, nem telnék kedved benne! Azt fogadjad csak, asszonyom, amit ő beszél, látod, keserűségébe nem tudja, mit mond.

CHRISOTHEMIS. Édes néném, nem szégyenled-e mondani, nem ládd-e, tiszta bolondság, amit beszélsz. Mihez való bíztodba miveltetnéd ezt; leányok vagyunk mi, nincs nekünk arra erőnk. Csak hozzákezdenénk, hamarébb megölnének bennünk, hogynem mint mi ölnők őket. Ki mentene meg bennünk. Hol mit nyernénk nyavalyánkkal? Bizony higgyed, nagyobb szidalmunkra, hogynem mint tisztességünkre volna. Azért én is kérlek az Istenért, édes néném, hagyd el az dagályt! Ha így esett dolgunk, békéljél meg velek, engedj nekiek, mert ám jól tudod, mi szándékba ment Aegistus ki. Még most kedvét találhadd jelesben örömében. Talán az Isten idő múlva más módon fordítja.

CHORUS. Igazat mond, jobb, ha ezt míveled. Embernek nagy bölcsesség időhöz magát szabni.

ELECTRA. Ó, nagy Isten, lám, sehol senki egy mákszemnyit nem könyörül rajtam, ím, mindnyájan elhagytak, de én magamnak kell reá gondolnom.

CHRISOTHEMIS. Nem hagylak, édes néném, csak bolondságot ne beszélj.

ELECTRA. Nem bolondság az, mi megmaradásunkra való tanács.

CHRISOTHEMIS. Sőt, ez volna veszedelmünkre.

ELECTRA. Tartsd dolgod, ne prózsmálj, ugyan tudtam, hogy semmi hasznod nem vehetem, ezért nem akarok vala szólni.

CHRISOTHEMIS. Hasznom vennéd, ha szómat fogadnád.

ELECTRA. Nem akarok az én atyámnak vérszopóival együtt tobzódnom.

CHRISOTHEMIS. Nem akarnád te, de kényszeríttetel.

ELECTRA. Ó, nagy Isten, lám még bosszantasz.

CHRISOTHEMIS. Elmegyek, el be anyámhoz, mert én teveled meg nem alkudhatom.

ELECTRA. Nem alkudhatol, mert az szúnyogból tevét akarsz csinálni. Az hitvány huszárt királynak akarod tartani, atyámnak árulóit akarod tiszteltetni. De jobb nekem meghalnom, hogynem mint azt míveljem. Azért elmehetsz nagy békével anyádhoz, szolgálj nekie.

CHRISOTHEMIS. Énnékem ké-kénytelen szolgálnom kell. Bizony, te is, ha lehetne, szolgálnád még, de félek rajta, együld későn fogsz eszeskedni.

ELECTRA. Eredj, eredj, tartsd dolgod!

SCENA TERTIA

Electra.

ELECTRA. Ó, nyomorult ember, kicsoda boldogtalanb énnálamnál, kinek sehol semmi gyámola nincs. Nagy keserűségre, árvaságra szült volt az én anyám. Sem atyám, sem anyám, sem atyámfia, sem barátom, sehol senki nincs, ki velem jól tenne. Szegín atyámat elveszték az árulók, anyám elidegeníté magát tűlem förtelmességeiért. Nyavalyás arám, Orestes is, ím szörnyűképpen elvesze. Immár csak ez egy leányban vala minden remínségem, ím, ez is nagy keserűségemben elhagya. Nincs kire néznem, nincs kinek esedeznem. Ha férfiú voltam volna, avagy csak erővel szeretett volna az Isten is, mind apróra koncolnám őket. De mindennyi erővel is nem szánom az én halálomat az én szívem atyámért. Elmegyek, el be, gondolkodom rajta, mit kell mívelnem.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA

Chorus.

CHORUS. Nagy dolog, hatalmas Isten, még az oktalan állat is sokban felülhaladja némely embert! Ím az égi madarak oly nagy szorgalmatossággal viselnek az ő fiókra gondot, hogy semmibe nem hagyják megfogyatkozni. Azonképpen az vadak is. De némely ember, mint a Clitemnestra, azt akarná, soha szemével se látná. Jóllehet bizony nagy az oka, mert az Electra azmi igaz, megmondja, azt ő penig igen bánja. Arra mondják, hogy igazmondónak gyakorta feje törik! De mégis anyai kegyelmességnek kellene benne lenni, de nemhogy volna, hanem ha egy kalán vízbe elveszthetné is, elvesztené. Minden rútságot megmível szegényen, átkozza, szidja erősen, bosszúsággal kesergeti szegínt. És hogy szegín remínségébe semmi nem költ Orestes felől, trombitáltatja erősen magát, tombol, táncol, örül felette igen Orestes halálán. Ez szegín leányról csak meg sem emlékezik penig. De kicsodák jűnek ihon terhekkel? Asszonyom, Electra, jószte ki, vajon kicsodák ezek?

SCENA SECUNDA

Orestes, Chorus, Electra.

ORESTES. Vajon jó helyre találkoztunk-e mi, asszonyok?

CHORUS. Mit keres kigyelmetek?

ORESTES. Az Agamemnon király házát.

CHORUS. Igaz, megtalálta kigyelmetek, mert ez az.

ORESTES. Menjetek be tehát, jó asszonyok, mondjátok meg, hogy szembe lennénk az királyné asszonnyal és Aegistusszal.

CHORUS. Honnan jött kigyelmetek?

ORESTES. Phoceus-beli tartományból, Phanotheus házától.

ELECTRA. Jaj, mennybeli Isten, bizony ezek az szegín Orestes hamvát hozzák. Mit hoztok, jó uraim?

ORESTES. Az Agamemnon király fiának megégett testét hozzuk ím, az edényekbe, kit be kellene mutatnunk királynak és királyné asszonynak.

ELECTRA. Jaj, nyavajás fejem, mint veszek. Ez edényekbe vagynak-e, jó uram?

ORESTES. Mind az vagyon ezekbe, jó leány.

ELECTRA. Kérlek, jó uram, az Istenért, ha ezekbe vagynak, add ide kezembe, hadd csókolgassam, apolgassam ezen egyetlenemnek hamvát.

ORESTES. Adjátok oda neki. Mert nagy szeretetit mutatja hozzá, és hiszem, jó esmerője volt.

ELECTRA. Orestes, Orestes, miért hagyál el engem? Ó, szívem, lelkem, Orestes, mint család az te édes nénédet! Mely sokszor biztattál leveledbe engemet, hogy megmentenéd az én árva fejemet, de lámcsak, hiába bíztam tebenned. Mert soha nem sietél hozzám, ím mint veszted magadat. Jaj, arám, édes arám, Orestes, ki hitte volna, hogy erre jusson a te ügyed, ki vélte volna ily szörnyű veszedelmed? Micsoda vagy te én ölembe: csak por, hamu, semmit nem használhatsz énnekem. Nem így küldélek én ki tégedet. Mikor az te gonosz anyád előtt nagy titkon elhoztalak az bölcsőből, ugyan röpdössz vala kezembe. Akkor is nagy keserűséggel csókolgattalak tégedet, mert nehezen váltam meg tetűled, de féltettelek az te gonosz anyádtúl, azért nagy remínséggel küldettelek ki tégedet, hogy te lennél atyádért bosszúálló. Örültem, mikor hallottam egészségedet. Nagy szorgalmatossággal éjjel-nappal esedeztem teérted. Nagy óhajtva vártalak tégedet. Mikor eszembe jutottál, minden keserűségem elmúlt énnekem. Azt hittem, hogy örömmel ölelgesselek tégedet, reménylettem, hogy minden kínom megkönnyebbül tebenned, de elnehezedem nagy keserűségembe. Méznél édesbnek tartom vala az te jöveteledet, de minden méregnél keservesebb az te jelenvaló voltod. Mert kiáltok tehozzád, de nem hallgatod meg az én beszédemet, panaszolkodom előtted, de nem felelsz énnekem. Meghalál, szívem, Orestes, ó, egyetlenem, hova legyen immár az te Electrád, kinél óhajtson, kitűl várjon segítséget? Orestes lelkem, ki torolja meg az te édesatyád halálát? Hova hagyád az te szegín népedet, hova hagyád nyomorult nemzetségedet? Vajha tudnád az te anyádnak gonoszságát, még ebből is felkiáltanál ellene! Ha te tudnád az te szerelmes nénédnek keserűségét, mely nyomorult, mely árva az te anyád miatt, még itt is kesergenél énrajtam. De lám, nem szólsz énnekem, nem vigasztalsz engem, elhagyál teljességgel. Jaj, elveszek immár, jaj, jaj lelkem, Orestes!

CHORUS. Veszteg, szerelmes asszonyom, mind meghallják odabe nagy kiáltásodat, ennek meg kellett lenni, mert ő is ember volt, mi is tartozunk egyszer vele. Ott benn valék az királyné asszonnyal, egyike kigyelmeteknek bemehet hozzája.

ORESTES. Menjél el, Mester uram, mondd meg, hogy itt vagyunk.

ELECTRA. Szólj, édes vérem, Orestes! az te szerelmes nénédnek. Jaj, ne hagyj el, ne hagyj el, édes arám, ó, szívem, ki hiába esedezem teneked!

ORESTES. Elkeseríte szegín, nyomorodott leány.

ELECTRA. Jaj, mint veszek, Orestes, jaj, mely keserű énnekem, hogy csak holt tetemid feküsznek előttem.

ORESTES. Ne jajgass, jó leány.

ELECTRA. Méltó, uram, az én jajgatásom, meddig élek, ez lesz az én kínom.

ORESTES. Nem tudom, mit tegyek, nem tartóztathatom magam.

ELECTRA. Mit könyvez, jó uram, talán te is Orestest siratod?

ORESTES. Szánom őtet is szegínt.

ELECTRA. Kit egyebet, engem keserülsz-e?

ORESTES. Téged is, jó leány.

ELECTRA. Az Úristen jót adjon teneked, mert vagyon húsz esztendeje, hogy senki nem könyörült énrajtam.

ORESTES. Micsoda nyavalyád vagyon?

ELECTRA. Csak az Isten tudná az én sok nyavalyámat megmondani. Itt ez háznál még az eb is kedvesb énnálamnál.

ORESTES. Jaj, szegín nyavalyás!

ELECTRA. Jaj, veszett ember vagyok én!

ORESTES. Mi dolog?

ELECTRA. Az én atyám öldöklői és árulói örülnek az én egyetlenem, Orestesem halálán, engem is immár örökkévaló fogsággal fenyegetnek. Nincs édes uram, ki megszabadítana kezekből. Jaj, jaj, jaj, el kell vesznem immáran!

ORESTES. Nem hagy az Isten!

ELECTRA. Ideje volt volna immár, de azkibe bíztam, azt is nem hozá meg.

ORESTES. Meghozza őfelsége, ne bánkódjál azon.

ELECTRA. Ha megholt, ihon kezembe vagyon az pora hogy hozhatja meg?

ORESTES. Nincs semmi gondja.

ELECTRA. Tudom, mert elveszett.

ORESTES. Isten oltalmazza attúl.

ELECTRA. Mitűl, édes uram?

ORESTES. Hogy Orestes elveszett volna.

ELECTRA. Tehát?

ORESTES. Jó egészsége vagyon, legyen hála Istennek!

ELECTRA. Ki vagy te, jó uram?

ORESTES. Megtudod még ma!

ELECTRA. De mondd meg, szerelmes uram. Ezek előtt megmodhadd, mert mind híveim énnekem.

ORESTES. Tedd le tehát az edényt kezedből.

ELECTRA. Hadd járjon ez, édes uram, meghallgathatom azért.

ORESTES. De add oda nekiek.

ELECTRA. Jaj, nem adom.

ORESTES. Bocsásd.

ELECTRA. Az Istenért, kérlek, ne vödd el, édes uram.

ORESTES. Mit tész vele?

ELECTRA. Jaj, nem szakadhatok el az én egyetlenemtűl.

ORESTES. Ereszd, mert semmi az.

ELECTRA. Jaj, nagy Isten, lám, átkozott voltam én, ím, még csak hamujával is nem bírhatok az én édes arámnak. Jaj, nagy Isten, mit tegyek!

ORESTES. Ne jajgass, jó leány, csak hiába sírsz.

ELECTRA. Ó, nyavalyás fejem, könnyű nektek, de nemhiába sírok én az édes segítőm halálán.

ORESTES. Lám, mondám, nincs semmi nyavalyája.

ELECTRA. Kinek?

ORESTES. Az te arádnak, Orestesnek.

ELECTRA. Hogy tudod, édes uram?

ORESTES. Mert láttam.

ELECTRA. Jaj, elveszett szegín!

ORESTES. Megládd, még ma, te is.

ELECTRA. Ne csalogass, jó uram!

ORESTES. Ihon, ha nem hiszed, nézz e gyűrűre. Ezt te küldted jelül neki, erről megesméred.

ELECTRA. Mit kesergetsz, édes lelkem, hogy nem szólsz. Ó, én édes vérem, te vagy az én gyönyörűségem! Te vagy az Orestes, jól esmérlek, ez bélyegről is megesmérem. Ó, nagy örömömbe hova legyek, most születtem ez világra. Kész vagyok immár meghalni, penig Isten elhozott, édes arám.

ORESTES. Veszteg immár, jó néném, ím megjöttem immár.

ELECTRA. Látlak, nagy szerelmem, örül az én lelkem tebenned! Téged egyedül óhajtottalak. Legyen hála az Istennek, hogy megkönnyebbítél engemet. Ó, nagy gyönyörűségembe hova legyek, örömömbe lecsordul az könnyű szememről. Chorus, látod-e, ez az én egyetlenem, az Orestes! Leányasszonyok, nézzetek erre, ez az, ki megholt vala, ím feltámasztotta az Isten.

CHORUS. Látom, édes asszonyom, penig meghozta az Úristen őfelsége, örülök és kévánom őkigyelmének minden jó szerencséjét!

ELECTRA. Ó, szívem, édes arám, Orestes, jókor hozott az Úristen, mert ez mai nap kellett volna nekem elvesznem! Aegistus ma ment ki, hogy az én veszedelmemre helyet keressen.

ORESTES. Megértöttem mindent, gondot visel az Úristen reánk. Azt értem, ezentúl megjő, de ha Isten segít, két óráig minden sáfárságoktúl mind az kettőt megmentem.

ELECTRA. Ó, Isten, Isten, áldd meg ennek kezét! Jaj, egyetlenem, meghalok érted örömömbe.

ORESTES. Veszteg, jó néném, senkinek semmit ne szólj!

ELECTRA. Kitűl félsz, édes arám?

ORESTES. Jobb csendességbe lenni.

ELECTRA. Anyámmal egy cseppet se kofitálj, mert senki nincs vele, csak egynéhány asszonyember.

ORESTES. Hallod-e, noha nincs az asszonyemberbe erősség, de nagy okosság benne, jobb azért addig félni, meddig nem esik rajtunk.

ELECTRA. Jaj, nem feledkezhetem el rólad nagy gyönyörűségembe.

ORESTES. Igen félek, hogy az te nagy gyönyörűségeddel nekem veszedelmet csinálsz.

ELECTRA. Kérlek, az Istenért, ha immár ennyi időtűl fogva nem láthattalak, hadd nézzelek kedvemre!

ORESTES. Mind meglehet még az, most más dolgunkhoz kell látnunk! Kérlek azért, jó néném, hagyd másszorra azt, viselj te is erre gondot. Ha anyád eleibe akadsz, kérlek, megőrizd magad, hogy eszébe ne vegye örömödet, avagy inkább be se menj hozzá, de maradj itt kinn. Mikor az Úristen jó végre adja igyekezetünket, osztán mi is bátran és örömmel szólhatunk mindenről.

ELECTRA. Valamint kigyelmednek tetszik, édes arám, úgy legyen. Én csak kigyelmedtűl vártam segítséget, azért most is mindent reád hagyok.

ORESTES. Elég immár, vesztegj, mert ám az kapun vagyon valaki!

SCENA TERTIA

Mester, Orestes, Electra.

MESTER. Vajh, bolond emberek, csak Isten oltalmazott, hogy el nem vesztettétek magatokat. Az ti nagy örömmel való zenebonátokat mind meghallják az várba. Ha bennetek nem mentettelek volna, szinte gonoszul járatok volna, azért hagyjatok békét az sok beszédnek. Azmivel sietni kell, nem kell azt halogatni.

ORESTES. Mint esméred ott benn az dolgot?

MESTER. Legyen Istennek hála, az mi részünkre jól vagyon.

ORESTES. Azt alítják-e, hogy megholtam?

MESTER. Úgy hiszik, mint egy angyal szavát.

ORESTES. Örülnek-e igen? Hogy mondnak?

MESTER. Hagyj békét ennek, azután is meglehet ez, jobb volna más dologhoz látnál.

ELECTRA. Kicsoda az, édes arám?

ORESTES. Nem esmered-é?

ELECTRA. Nem jut eszembe.

ORESTES. Ez az, ki kezébe bíztál volt, ez tartott fel engem.

ELECTRA. Ez-e az, édes arám? Egészséggel kigyelmednek, édes atyám, áldjon meg az Úristen. Nemkülönben látlak, mint egy édesatyámat, mert lámcsak, te voltál ennyi ezer ember közül az én atyámnak hűséges szolgája. Ó, istenes ember, ó, nagy hívséges szolga! Az Úristen fizesse meg az te nagy kegyelmességedet, mert én soha meg nem fizethetem! Háládatlan azért, megládd, soha nem akarok lenni.

MESTER. Az én hűséges szolgálatom, jó asszonyom, megjelenik ezután, most arról nem illik szólnunk, mert az sok szólásba sok idő múlik. De jobb, ha dolgunkhoz látunk. Az Clitemnestrát jókor találjuk, mert csak ő maga az kisebbik palotába.

ORESTES. Maradjatok ti itt kinn. No, mi Isten hírével menjünk be.

SCENA QUARTA

Electra, Chorus, Clitemnestra.

ELECTRA. Hatalmas Isten, könyörgök teneked, ez mai nap mutasd meg az én arám keze által, hogy te volnál röttenetes bosszúállója ez bűnnek, és csak te volnál az tebenned bízóknak kegyelmes szabadítója! Majd csuda dolgot hallasz, Chorus.

CHORUS. Hová menének, édes asszonyom?

ELECTRA. Megöli arám az gonosz asszonyt.

CHORUS. Kit! Anyádat-e?

ELECTRA. Ne mondd az förtelmest anyámnak. Az Clitemnestrát!

CHORUS. Megöli?

ELECTRA. Meg.

CHORUS. Orestes?

ELECTRA. Bezzeg ő.

CHORUS. Ó! Nagy Isten, hanem nagy csuda, ím az önnön szülőjét nem szánja. De ezt én jól tudtam, hogy nem szenvedheti az sokat az Úristen, hanem valamely későre kijelenti magát.

CLITEMNESTRA. Tolvaj, tolvaj! Hol attok? Lám, senki nincs az én szolgáimba! Jaj, jaj, jaj!

ELECTRA. Hallod-e, Chorus, hogy kiált valaki?

CHORUS. Hallom, édes szívem, asszonyom, talán szinte most üték, mint dobbana.

ELECTRA. Hallgassza!

CLITEMNESTRA. Jaj, mint veszek! Hol vagy, uram, Aegistus?

ELECTRA. Ismég erősen kiálta.

CHORUS. Jaj, szegín! Ez ám, hogy soha szót nem fogada, mint intettem, mint kértem az Istenért, térne már meg immár gonoszságából, soha semmit nem fogada, ám lássa immár, mit nyert vele.

CLITEMNESTRA. Ó, fiam, fiam, Orestes, könyörülj rajtam!

ELECTRA. Nem könyörülsz vala te sem énrajtam, sem szegín atyámon, mikor szegínt ártatlanul elvesztéd.

CLITEMNESTRA. Orestes, az édes szülédet.

ELECTRA. Jó-e neked most az halál? Ily nehéz volt az én atyámnak is.

CLITEMNESTRA. Jaj, jaj!

ELECTRA. Édes keserűvel jó, emészd meg immár az gyenge lakást.

CLITEMNESTRA. Jaj, meghalok!

ELECTRA. De csak halnál hamarébb!

CLITEMNESTRA. Jaj!

ELECTRA. No, azmint eszembe veszem, lakék ez, eztűl többet nem félek. Ihon jűnek immár. Mely véres az arám szablyája. No, mint járátok?

ORESTES. Így jól, amint szinte kévánád. Nem parancsol immár többet.

ELECTRA. Hála Istennek!

CHORUS. Jaj, veszek, ahon jő az király is nagy örömmel, még ő semmit sem értett az királyné asszony halálába.

ELECTRA. Orestes, Orestes, bújjatok el Aegistus elől, mert ihon jő! Ingyen eszébe se vegyen bennetek, de mihent az ajtón belépik, sarkaljátok meg! Ilyenkor nem szokása, hogy sok nép menjen utána. Szaladjatok hamar be, én addig itt kinn leszek, szép szót mutatok hozzá. Most örömében könnyen elhiszi.

SCENA QUINTA

Aegistus, Electra, Orestes, Parasitus.

AEGISTUS. Hol vagynak az Phoceus-beli követek, kik az Orestes testét hozták? Neked szólok, barom. Bű, hogy nem szólsz, mert tudom, erre neked nagy gondod vagyon!

ELECTRA. Igen kicsiny haszna vagyon immár, felséges uram, az én nagy gondomnak. Ám ott benn vagynak, kik felségednek nagy gyönyörűség, de énnekem örökké való keserűség.

AEGISTUS. Ugyan igaz-e, hogy megholt Orestes?

ELECTRA. Ah, felséges uram, bár ne adta volna Isten, hogy igaz lött volna, ám ott benn fekszik az teste, megláthatja felséged.

AEGISTUS. Legyen hála Istennek, ettűl tartok vala, ettűl is megmenem, egyéb ellenségimmel semmit nem gondolok. Én is immár mindent bátrabban szerezhetek. Országot építtetek, várakat rakattatok, sok kéncset takartatok, immár úgy gyűjtök, mint enmagamnak, senki ezt markomból ki nem veheti, mert azkit illet vala, most annak holtteste nálam vagyon. Ez kedig nagy sok pártosim is valának, kik Orestes mellett fogtak. De majd újudvart tétetek, az urakat mind behirdettetem. Az Orestes testét eleikbe hozatom, hogy lássák, az örökség immár reám szállott. Azki velem tart, azokat mind megajándékozom, azki penig mégis pártoskodik, azt ugyan itt mind levágattatom. Azt akarom, ez országba több úr nálamnál ne legyen. Ha penig élhetek, még az más pártos országokra is jó módon gondot viselek, hogy az királyok is csak engem hallgassanak. Olyha te is visszát vonsz vala, de ha eszedbe nem veszed magad, gonoszul jársz.

ELECTRA. Nem ké-kénytelen felséges uram, hozzád kell immár hallgatnom.

AEGISTUS. Jobb lesz neked.

ELECTRA. Felséged ne késsék itt kinn, de lássa felséged az holttestet. Osztán az Úristenért, temettesse el felséged szegín arámat.

AEGISTUS. Bemegyek, meglátom szegín atyámfiát. Ti jöttetek-e Stropheustúl?

ORESTES. Mi jöttünk.

AEGISTUS. Ez-e az Orestes?

ORESTES. Lásd meg!

AEGISTUS. Meg sem esmérem szegínt.

ORESTES. Nyúlj hozzá csak, talán megesméred.

AEGISTUS. Parasite, hívjad csak az királyné asszonyt, nézzen ő is a fiára.

ORESTES. Közel állasz hozzá.

AEGISTUS. Jaj, jaj, mi dolog ez?

ORESTES. Mit röttegsz? Kitűl félsz?

AEGISTUS. Árulók a házba!

ORESTES. Ne siess, király, mert lerántom majd az koronád!

AEGISTUS. Te vagy-e az, Orestes?

ORESTES. Jó próféta voltál, de nem tudtál magadra gondolni.

AEGISTUS. Jaj, elveszek!

ORESTES. Nosza, te fogjad az koronát! Nem latrot illet ez! Nosza az pálca. Ó, édesatyám pálcája! Vond le az köntöst róla, jószte te, hű szolga, fogjad az urad üstökét!

PARASITUS. Felséges uram, én magam fejét veszem az árulónak, mondtam én, hogy megsiratja még az királyságot. Jószte!

AEGISTUS. Ne ölj meg, édes uram, Orestes, meddig élek, mindörökké szolgállak.

ORESTES. Nem szűkös vagyok szolga nélkül.

AEGISTUS. Az Istenért, könyörülj rajtam, lám, atyád is kegyelmes ember volt teneked!

ORESTES. De te nem voltál neki kegyelmes. Nem szánád, áruló, ártatlanul elvesztened? Azért fizess te is azon mértékkel!

AEGISTUS. Büntess tehát törvénnyel, miért rökkentesz idebe?

PARASITUS. Amint látom, elköltél az parancsolásról.

AEGISTUS. Szolga, te is rám vagy-e?

PARASITUS. Felséges uram, ha hagyod, mind elprózsmitál ő, de járj el dolgodba.

ORESTES. Cobe, cobe.

AEGISTUS. Csak egy szót szólok kigyelmednek.

PARASITUS. De jere, hadd el azt, mit használsz vele, ha meg kell halnod, menjél meg tűle.

AEGISTUS. Ó, nyomorult ember, ó, mint veszek! Bár Isten ne adta volna, hogy csak hírrel hallhattam volna is ez királyságot! Lám, mind méreggé fordult minden gyönyörűségem. Átkozott az nap, átkozott az óra, melybe ezt találtam. Sem testemnek, sem lelkemnek nem lesz immár nyugadalma, örökkön örökké jaj, jaj lészen az én dolgom, mert még ez világon megemésztettem minden vígasságomat! Ó, ki, iszonyú, ki röttenetes halálom!

PARASITUS. Hallod-e, az ki ebül keresi, ebül veszi hasznát. Tartsd a nyakad, hozszja az üstököd, vágjad uram.

ORESTES. Fizess, lator, atyám haláláért, fizess gyönyörűségedért, legyen ez jutalma királyságodnak!

SCENA SEXTA

Mester.

MESTER. Az szegény árvát, im, behozám jószágába, igaz, elég munkával, elég fáradsággal. Ő is minden igyekezetit elvégezte: országába immár szabadon uralkodhatik, csak hogy tudja magát forgatni, de igen félek rajta, hogy ez is, mint az több atyjafiai, el ne veszesse magát. Mert ez ház mindörökké rakva volt veszedelemmel. Ha meggondolom először Tantalus királyt, ő is mely röttenetes dolgot cselekedék: az önnön fiúmagzatját felkoncolá. Ez hanem nagy hallatlan dolog! És megint étekbe megfőzé, kiért ő is, méltón, szörnyűképpen elvesze azoktúl, azkiknek megfőzte vala. Azután Pelops Myrtillusnak fejét vevé. Thyestes az önnön atyjafiának, Atreusnak feleségét megszeplősíté. Atreus erre való haragjában nagy szép két kicsiny fiát neki megfőzé. Ím, ezeknek utána, ennek édesatyját, Agamemnon királyt az önnön tulajdon felesége, Clitemnestra, ketten Aegistussal megölék, kiért ők is mindketten ám meglakolának. Ez is bizony nagy csudálatos dolog, hogy tulajdon fia édesanyját megölje, de hiszem ugyan, az nagy Isten vakította meg ezeknek szíveket, hogy az ő nagy sok gonoszságokról, kevélységekről,

bujaságokról, tobzódásokról megfizetnének, mert soha nem akarának véget vetni nagy undokságoknak. Ez az, ez az, ki az én belemet furdalja, ettűl féltem ezt is: hogy ő is bolondságába elveszti magát. De elmegyek el be hozzája, jó tanácsot adok nekie, hogy erősen megőrizze magát ez veszedelmektűl, jámbor és tiszta életű legyen, igazán és kegyelmesen éljen, ha úgy nem akar járni, mint az ő elei. Ideje már elmennem, egyéb dolgaimhoz is látnom, tihozzátok maradjon az Úristen!

AZ JÁTÉK UTÁN VALÓ HÁLAADÁS ÉS INTÉS

Tikigyelmeteknek mind fejenként nagy hálákat adunk, hogy ez mi mulatságunkat meg nem útáltátok, de nagy csendességgel meghallgattátok. Azért hiszem, hogy meg is tanulta kigyelmetek ez históriának játékából, hogy az Úristen még az pogányok közt is szerencsébe teszi azokat, kik tökéletes jámborságba élnek, és viszontag, kik az gonoszságba telhetetlenek, azokat harmad- és negyedíziglen megveri. Nekünk azért, kik keresztyéneknek valljuk magunkat, naggyal inkább illik tisztaságban, igazságban és szentségben élnünk. Mert nemcsak ez világi jóban akarunk részesek lenni, de az örökkévaló boldogságban is kévánjuk őfelségével együtt lakoznunk. De jóllehet idvösségnek fondamentomát nem innet, hanem másból kell megtanulnunk, mindazonáltal ez mulatságot is engedje őfelsége, hogy legyen az ő neve dícséretire, és kigyelmeteknek idvességökre. Az Úristen vigye kigyelmeteket haza nagy békességgel. És tartsa meg kigyelmeteket nagy sok esztendeig jó életben, örökkévaló idvességtekre.

AZ JÁTÉKNAK VÉGE

.oOo.